

2013

Blekingebläddran

Föreningen Blekinges Flora

Föreningen Blekinges Flora

Föreningen Blekinges Flora bildades för att främja den botaniska verksamheten i landskapet. Föreningen grundades 1994 som en fortsättning på det nyligen avslutade inventeringsprojektet. Vi har möten två gånger per år med föredrag och dessutom exkursioner på våren, sommaren och hösten. Vi ägnar oss åt både blomväxter och olika kryptogamgrupper (mossor, lavar, svampar, alger). Föreningen har dessutom floraväktarverksamhet. 1998 startade föreningen ett svampprojekt med syfte att inventera främst storsvampar, men även i viss mån mikrosvampar. Vi deltagar även i de vilda blommornas dag, med lokala exkursioner i juni månad.

För att bli medlem kan du betala in årsavgiften på 100 kr (20 kr för familjemedlemmar) till postgiro: 4877 229-7, eller bankgiro: 5704-5205. Ange namn och adress, samt att du är ny medlem. Alternativt kan du höra av dig till någon i styrelsen.

Ordförande: Bengt Nilsson
Trestenav. 5A, 294 35 Sölvesborg
tfn 0456-12748
e-post: bengt39@gmail.com

Floraväktaransvarig: Åke Widgren
Ronnebyg. 10, 371 32 Karlskrona
tfn (arb) 010-22 40 216
e-post: cotula@gmail.com

Sekreterare: Lars Fröberg
Sofiaparken 4E, 222 41 Lund
tfn (arb) 046-222 0129
e-post: lars.froberg@biol.lu.se

Svampprojektet: Jonny Svensson
Karsahult PI 81, 360 10 Ryd
tfn 0459-833 45
e-post: jonny.g.a.svensson@gmail.com

Kassör: Kjell Petersson
Arvid Nilssonsg. 8, 371 33 Karlskrona
tfn 0455-338141
e-post: kjell.b.petersson@comhem.se

Föreningens hemsida:
www.blekingesflora.se

Blekingebläddran

För författarinstruktioner, se bakpärmens insida.

Redaktör: Lars Fröberg, Botaniska Museet, Box 117, 221 00 Lund.
tfn 046-222 01 29, e-post: lars.froberg@biol.lu.se

Redaktionskommitté: Ingrid Grahn-Nilsson, Joakim Hemberg, Åke Widgren.

Förord

Våren och försommaren har nu äntligen kommit efter en lång och kall vinter. Tyvärr brukar denna tid gå över rätt snabbt, men jag hoppas att ni hunnit med att njuta av alla vårblommor.

Snart inträffar de vilda blommornas dag, vilket är ett utmärkt tillfälle att sprida intresset om de vilda växterna till allmänheten, samt även förmedla alla de botaniska aktiviteter som pågår i länet och landet. Årets växt, som väljs av Svenska Botaniska Föreningen (SBF), är blåklint och vi har en påstötning i tidskriften om att rapportera uppgifter av den till Artportalen, samt att även passa på att rapportera andra åkerogräs som minskar. Sedan förra året har SBF även valt årets mossa, som i år är lysmossa *Schistostega pennata*, för inrapportering av fynd. Det är en art som växer i klippskrevor och andra skuggiga ställen och som genom linsformade celler reflekterar solljus vilket gör att den förefaller vara självlysande. Det finns endast två uppgifter av arten rapporterade i Artportalen från Blekinge. Lysmossan finns beskriven och avbildad i det senaste numret av Svensk Botanisk Tidskrift.

Från svampprojektet presenteras fyra vackra men dödligt giftiga svampar, samt den för landskapet nya arten pärlmusseron *Melanoleuca verrucipes*. Rapport från inventeringarna av de rödlistade men förbisedda sydspärgel *Spergula arvensis* ssp. *arvensis* och sumpmaskros *Taraxacum intercedens* redovisas också.

Inom styrelsen har vi arbetat på att ge hemsidan en ansiktslyftning, och räknar med att snart kunna lansera en ny version. Var gärna uppmärksamma på eventuella ändringar och tillägg i programmet, vilka läggs in på hemsidan.

Väl mött - Lars Fröberg (redaktör)

Fyra Blekingesvampar - vackra men dödligt giftiga

Jonny Svensson

Här kommer en presentation av fyra dödligt giftiga svamparter, vilka alla finns i Blekinge. De är dekorativa att se på, men låt dem stå kvar där de är.

Den vanligaste frågan på en svampexkursion är ”kan man äta den här svampen”? Kommer någon med nedan presenterade arter blir svaret ”ja men bara en gång”; de fyra orsakar varje år flera dödsfall i Europa.

Inledning

Råd till van och ovan svampplockare.

1. Lär dig fem, tio eller tjugo goda matsvampar, beroende på ambition och de arter som är absolut giftigast.
2. Plocka bara friska exemplar.
3. Använd alltid nya svampböcker.

Här nedan ges två utdrag från Einar Ingelströms Svampflora (Ingelström 1940).

”Spindelskivlingar bör undvikas, i varje fall av nybörjare, ty dels äro arterna mycket talrika, dels äro många svårbestämbara och dels slutligen finnas arter med mycket obehaglig lukt eller med bitter smak. Förgiftningsfall, bevisligen orsakade av spindelskivlingar, känner författaren icke, men några av arterna anses giftiga, några äro verkligt läckra”.

”Amanita-arter (flugsvampar o kamskivlingar). Här inrymmas några av

våra allra giftigaste svampar, särskilt *A. phalloides* lömsk flugsvamp, under det att andra arter äro eftersökta läckerheter, såsom *A. vaginata* grå kamskivling och *A. rubescens* rodnande flugsvamp. *A. virosa* vit flugsvamp, giftstyrkan hos denna art är ännu omstridd.”

Som ni ser var man på rätt väg men en hel del av den tidens åsikter har omvärderats (se SvampGuiden. < <http://www.svampguiden.com/>>; Ryman & Holmåsen 1992).

Lömsk flugsvamp -

Amanita phalloides (Fig. 1)

Vacker och dödligt giftig.

Beskrivning. Hatt välvd till utbredd, grönaktig, med mörka inväxta trådar. Hattkant ej strimmig, ibland med hyllester. Skivor fria, vita, ibland med grön gul ton. Fot vit, grönaktigt vattrad. Ring tunn, grönaktig. Kött vitt, mild smak, men smaka ej. Lukt som ung svag, med åldern kraftigare och söttaktigt frän, obehaglig. Volva (strumpa) stor, säcklik, vit, på insidan grönaktig.

Kommentar. Växer på mullrik jord i ek- och bokskog i södra och mellersta Sverige. Sällsynt, men kan lokalt vara

Fig. 1. Lömsk flugsvamp från Listershuvud. Foto J. Svensson.

något vanligare. Förekommer även i helvit form. I Blekinge relativt vanlig; jag har sett den på 19 av 23 lövskogslokaler.

Förväxlingsarter. Grönkremla, har ej ring eller volva.

Gift och verkan. Innehåller amatoxin ett cellskadande gift, som kan vara livshotande om behandling ej ges i tid.

Vit flugsvamp -

***Amanita virosa* (Fig. 2)**

"Destroying Angel", gör skäl för sitt namn då den har orsakat många dödsfall.

Beskrivning. Hatt konisk till klockformad, vit, med åldern gul till gulbrun, svagt klibbig i fuktig väderlek. Skivor vita, fria. Fot ganska spenslig, vit med

oregelbundna flockar. Ring tunn, ofta trasig. Kött vitt, med mild smak (smaka ej). Lukt som ung svag, med åldern sötaktigt frän. Volva stor säcklik, men döljs ofta i mossan.

Kommentar. Växer i fuktiga och mossiga barrskogar över hela landet, utom i norra Norrland. I Blekinge vanlig i norra delen, framför allt i mager barrskog. Den förekommer dessutom i hedbokskog t.ex. Komperskulla, ibland i rikare bokskog t.ex. Gummagölsmåla.

Förväxlingsarter. Snöbollschampinjon, har inte vita skivor och inte volva. Silkesmusseron, vårmusseron, har ej ring eller strumpa. Vitgul flugsvamp, lukt erinrar om rå potatis.

Gift och verkan. Se lömsk flugsvamp.

Fig. 2. Vit flugsvamp från Gummagölsmåla. Foto J. Svensson.

Fig. 3. Toppig giftspindling från Gummagölsmåla. Foto J. Svensson.

**Orangebrun giftspindling -
Cortinarius orellanus** (Fig. 4)

En hotad art. Trivs på varma lokaler och indikerar höga naturvärden.

Beskrivning. Hatt först välvd, senare utbredd, ibland med låg puckel, fint filthårig, orangebrun. Skivor orangebruna, tjocka, relativt glesa. Fot blekgul, som äldre med inslag av brunt.

Kommentar. Förekommer sällsynt i södra och mellersta Sverige. I Blekinge har jag sett 5 lokaler under 2000-talet, Brinkaberg, Gummagölsmåla, Johannisåsen, Jämsunda och Listershuvud, ofta ett fåtal på varje lokal.

Förväxlingsarter. Toppig giftspindling, har gula sicksack band över den rödbruna foten.

Gift och verkan. Giftet heter orellanin och har främst njurskadande effekt; det förstörs inte vid upphettning.

**Toppig giftspindling -
Cortinarius rubellus** (Fig. 3)

En vanlig svamp, framför allt i fuktig, sur granskog.

Beskrivning. Hatt rödbrun, gulbrun, matt, filthårig, vanlig toppig men ibland med tillplattad mitt. Skivor tjocka, rödbruna, relativt glesa. Fot rödbrun, klädd med oregelbundna gula sicksack-band (velum).

Kommentar. Toppig giftspindling är en av Sveriges farligaste giftsvampar. Den förekommer allmänt i mossig, fuktig granskog i hela landet, någon gång också i tall- och bokskog. I norra

Fig. 4. Orangebrun giftspindling från Johannishusåsen.
Foto J. Svensson.

Blekinges granskogar vanlig, men påträffas ibland på mer näringsrika lokaler t.ex Gummagölsmåla. Verkar bli allt vanligare i takt med den ökande försurningen i våra skogar.

Förväxlingsarter. Orangebrun giftspindling, se ovan. Det finns människor som plockat toppig giftspindling i tron att det är trattkantareller. De båda arterna växer i samma miljö, men är så pass olika i utseende att det bara är genom rent slarv som man kan förväxla dem med varandra. Obs undvik i regel alla bruna svampar med bruna skivor.

Gift och verkan. Giftet heter orellanin och har främst njurskadande effekt och förstörs inte vid upphettning.

Symptom. Först 3-7 dagar efter förtäring visar sig de första förgiftningssymptomen i form av brännande törst, trötthet, huvudvärk och smärtor i buk, rygg och muskler. I samband med insjuknandet kan också en ökad urinproduktion ske,

som senare succesivt avtar för att slutligen helt upphöra.

Behandling. Framkalla kräkning och ge rikligt med medicinskt kol. Uppsök sjukhus. Ett stort problem ur behandlingssynpunkt är att symptomen inträder relativt sent; det kan ibland dröja upp till 14 dagar efter förtäring, innan de första symptomen inträder. När man väl konstaterat en orellaninförgiftning och patienten väl kommer under behandling, är det ofta för sent att reparera redan uppkomna skador på njurar. En del patienter kan dock hämta sig och återfå en mer eller mindre normal njurfunktion.

Citerad litteratur

- Ingelström, E. 1940. *Svampflora*. Stockholm.
Ryman, S. & Holmåsen, I. 1992. *Svampar, 3:e uppl.* Stockholm.

Jonny Svensson, adress se pärmens insida.

Pärلمusseron ny för Blekinge

Ingemar Robertsson

I början av september när jag gick en av mina dagliga turer med hunden, observerade jag en helvit svamp som jag först trodde var en sommarmusseron *Melanoleuca strictipes*. Växtplatsen var emellertid helt fel och när jag plockade upp den, visade det sig vara en helt annan art.

Den ovanifrån helvita svampen hade en fot som var svartprickig, ungefär liknande en tegelröd björksopp *Leccinum versipelle*. Denna egenskap, tillsammans med en i övrigt helvit fruktkropp samt form och storlek av fruktkroppen, gjorde att det var lätt att konstatera att svampen var en pärlmusseron *Melanoleuca verrucipes* (fig.1). En bra bild på arten finns i Ryman & Holmåsen (1984). Såvitt jag kunnat kontrollera är den inte tidigare rapporterad från Blekinge.

I Funga Nordica (Vesterholt 2008) anges arten växa på jord, kompost, gödsel och/eller flis i parker, ängar, trädgårdar och vägkanter. Detta stämmer väl överens med mitt fynd där växtplatsen var vid sidan av en skogsväg där det en gång i tiden legat en timmertrave. Nu återstår bara halvt förmultnade barkrester, i det närmaste komposterade.

I Artportalen (www.artportalen.se) finns ett fåtal svenska fynd registrerade, knappt 40 st, varav de närmaste är två från Skåne och ett från Öland; övriga fynd är gjorda längre norrut. Dessa fynd är registrerade med mycket varierande växtplats – allt ifrån ädellövskog till

tallmo, från ruderatplats till urskog. När det gäller svampar, speciellt marklevande sådana, är det alltid viktigt att även notera markförhållandena och eventuellt substrat (vilket kan vara dolt i jorden). Uppenbarligen har man i rapporterna till Artportalen inte gjort denna koppling utan helt inriktat sig på växtsamhället. Det är dock långtifrån alltid detta som avgör var en svamp visar sig. I Danmark rapporteras den som mycket sällsynt.

Lokal. Ronneby kommun, Backaryds socken, Tjurkhult, rester av gammal multnad bark från tidigare virkesupplag, 2012-09-09. Följart: gyllengrå musseron *Melanoleuca cognata*.

Citerad litteratur

- Ryman, S. & Holmåsen, I. 1984. *Svampar*. Stockholm.
- Vesterholt, J. 2008. *Melanoleuca* Pat. I H. Knudsen & J. Vesterholt *Funga Nordica - Agaricoid, boletoid & cyphelloid genera*, sid. 347–352.

Fig. 1. Pärmlusseron. Foto I. Robertsson.

Sydspärgel i Blekinge

Åke Widgren

Den rödlistade underarten sydspärgel har specialinventerats som ett floraväktarprojekt under 2012. Den har tidigare varit kraftigt förbisedd, och i modern tid endast funnen två gånger i Blekinge, men hittades nu på ett stort antal nya lokaler. Resultatet presenteras här av Åke Widgren.

Sydspärgel *Spergula arvensis* ssp. *arvensis* är en underart av åkerspärgel *Spergula arvensis*, med sydlig utbredning i landet. Det finns rikligt med äldre uppgifter, men få nutida, varför ArtDatabanken valde att rödlista underarten 2010. Den placerades då i kategorin DD (kunskapsbrist), vilket innebär att den anses uppfylla kriterierna för att bli rödlistad men att faktaunderlaget är för otillräckligt för att man skall kunna avgöra i vilken rödlistekategori den hör hemma. Tyvärr beaktades inte sydspärgel i landskapsflorainventeringen 1980–2005. I *Blekinges Flora* (Fröberg 2006) redovisas endast tre äldre uppgifter, alla från slutet av 1800-talet. Det första fyndet i modern tid gjordes inte förrän 2010 av Bengt Nilsson vid Norra Binga, Jämjö. Misstankar om att underarten var förbisedd gjorde att vi bestämde oss för att prioritera den i floraväktariet under 2012.

Beskrivning

Sydspärgel är mycket lätt att skilja från foderspärgel *S. arvensis* ssp. *sativa* då växten är i frukt. Sydspärgelns frön är rikligt försedda med papiller (Fig. 1), vilka till en början är vita men som med

tiden blir rödaktiga. De syns tydligt med en vanlig lupp. Foderspärgelns frön saknar helt papiller. Mellanformer med vissa kapslar innehållande papillförsedda frön och andra med frön utan papiller förekommer sällsynt, och finns belagda i Lunds Botaniska Museum (L. Fröberg, muntlig uppgift). Det finns även vegetativa skillnader mellan de två underarterna. Sydspärgeln är gulgrön i färgen medan foderspärgeln är mattare grön. Sydspärgeln är även mindre grenig och vanligtvis lägre, högst 40 cm, medan foderspärgeln kan bli ända upp till 70 cm hög (Uotila 2001). Dessa karaktärer är ändå så pass svårbedömda att de i praktiken är oanvändbara då man skall avgöra vilken underart det är.

Åkerspärgel har ytterligare två underarter, jättespärgel *S. arvensis* ssp. *maxima* och linspärgel *S. arvensis* ssp. *linicola*. Båda har tidigare förekommit i landet som ogräs i linåkrar, men klassas nu som RE (nationellt utdöd) i rödlistan.

Utbredning och ekologi

Sydspärgel är känd från samtliga landskap i Götaland och Svealand,

Fig. 1. Frön av foderspärigel (t.v.) och sydspärigel (t.h.). De ljusa papillerna på sydspärgelfröna gör det lätt att skilja underarterna. Foto Å. Widgren.

men har sporadiska fynd även längre norrut. Foderspärigel är däremot allmänt spridd långt upp i Norrland (Uotila 2001). Kartan i Artportalen visar att tyngdpunkten är starkt sydöstlig med flest lokaler i Blekinge (49) och på Öland (ca 30). Utbredningen kan förklaras med att sydspärgelns frön gror snabbare i ett torrt och varmt klimat, medan foderspärgelns gror bättre där klimatet är kallt och fuktigt (Andersson 2010). Fröproduktionen är mycket hög. En enda planta kan i gynnsamma fall ge 10 000 frön, vilka kan ligga i frövila i jorden i ett 50-tal år (Andersson 2010).

Det främsta hotet är, liksom mot andra åkerogräs, upphört åkerbruk. Den ettåriga sydspärgeln är konkurrenssvag och kräver mer eller mindre öppen jord. När vegetationen sluter sig trängs den snabbt ut av andra växter. På åkermark missgynnas den även av kemiska bekämpningsmedel (Andersson 2010).

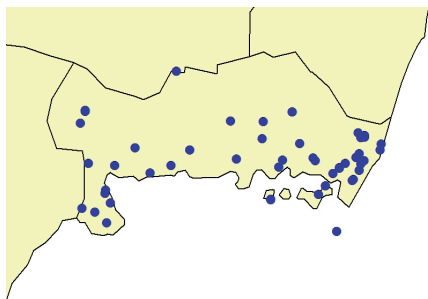
Såväl sydspärigel som foderspärigel har i äldre tider nyttjats som foderväxter. I *Ekonomisk Quartalskrift för Blekinge län* (Anonym 1852) uppma-

nas Blekinges bönder till odling av foderspärigel (då med namnet *Spergula maxima*). Sydspärigel omnämns med följande rader: ”Denna spergelart [foderspärigel] liknar mycket den i Blekinge så kallade knutarfwen (*Spergula arwensis*) [sydspärigel] hwilken anses som ett ogräs, men begärligt ätes af boskapen”.

Inventeringen i Blekinge 2012

Under perioden augusti till november 2012 eftersöktes sydspärigel på lämpliga lokaler i större delen av Blekinge, men med viss övervikt för kust- och mellanbygden. Även alla fynd av foderspärigel noterades; aktuella lokaler framgår av Fig. 3. Inventerare var Bengt Nilsson, Gunnar Olsson, Ivar Björegren och jag själv. Enstaka fynd rapporterades av Johan Wolgast och Torborg Woxenius. Efter årets inventering uppgår det totala antalet sydspärgellokalerna till 49, spridda i kust- och mellanbygden från Sölvesborg i väster till Fågelmaratrakten i öster och med enstaka utpostlokaler i skogsbygden (Fig. 2). Foderspärigellokalerna är fler, omkring 130, och jämnare fördelade i landskapet (Fig. 3). Samtliga fynd av de två underarterna har registrerats i Artportalen.

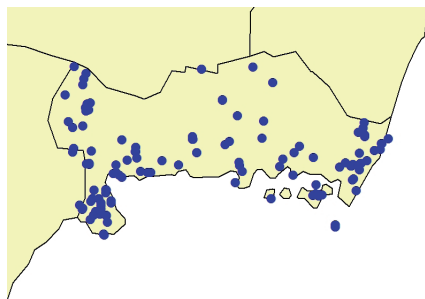
De räknade exemplaren uppgår till minst 10 709. De flesta sydspärgellokalerna som hittades var individfattiga, oftast med färre än 10 plantor, men troligen blev antalet något underskattat. På många lokaler växte sydspärigel och foderspärigel blandade, och så gott som alltid fanns ett antal plantor som ännu inte gått i frukt och därför inte gick att

Fig. 2. Fynd av sydspärgel i Blekinge 2010–12. Uttag ur Artportalen, 2013-04-10.

säkert bestämma till underart. På en lokal, en trädesåker vid Fågelmara i östra Blekinge, var sydspärgeln synnerligen talrik med uppskattningsvis 10 000 plantor. Den dominerande biotypen visade sig vara sandiga åkrar (oftast hörn och kanter), men en del fynd gjordes även på ruderatmarker (vägkanter, grusplaner, jordhögar) och i mer naturliga miljöer (torra hållmarker, sandfläckar i betesmarker).

Inventeringen 2012 visar att sydspärgel inte är någon sällsynt växt i Blekinges kust- och mellanbygd. Ett stort antal lämpliga lokaler är ännu inte undersökta, och troligen kommer ett fortsatt eftersök att ge ytterligare många nyfynd. *Floraväktarna* har utsett sydspärgel till nationellt prioriterad floraväktarväxt 2013. Förhoppningen är att inventeringar i flera landskap ska kunna ge tillräckligt underlag för en fullständig bedömning vid nästa revidering av rödlistan 2015.

Fig. 3. Fynd av foderspärgel i Blekinge 2010–12. Uttag ur Artportalen, 2013-04-10.

Citerad litteratur

- Andersson, U.-B. 2010. Artfaktablad: *Spargula arvensis* ssp. *arvensis* - sydspärgel. ArtDatabanken, SLU. <http://www.artfakta.se/Artfaktablad/Spargula_Arvensis_Subsp_Arvensis_224063.pdf>
- Anonym, 1852. Om odling af Åker-Spergel. *Ekonomisk Qvartalskrift för Blekinge Län 1852*. Fjerde häftet: 95–97. Utgivare E. Tornberg, Blekinge Läns Hushållningssällskap.
- Fröberg, L. 2006. *Blekinges Flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Gärdenfors, U. (red.) 2010. *Rödlistade arter i Sverige 2010*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Uotila, P. 2001. *Spargula arvensis*. I B. Jonsell (Red.) *Flora Nordica 2*: 90–92. Stockholm.

Åke Widgren, adress se pärmens insida.

Sumpmaskros i Blekinge

Åke Widgren

Sumpmaskros är en rödlistad strandmaskrosart med mycket begränsad världsutbredning. Arten blev inte uppmärksam i Blekinge förrän under 1990-talet, och har fram till nu betraktats som mycket ovanlig. Under 2011–12 specialinventerades den som ett floraväktarprojekt. Åke Widgren presenterar här resultatet.

Sumpmaskros *Taraxacum intercedens* tillhör gruppen strandmaskrosor *Taraxacum* sect. *Palustria*. Arten har varit rödlistad sedan 2000, under de första 10 åren som NT (nära hotad). De få fynd av sumpmaskros som rapporterats i landet under senare år tolkades vid revideringen av rödlistan 2010 som en minskning, samtidigt som totalpopulationen i landet uppskattades till endast 1 000 plantor och antalet lokalområden till 120. Arten klassades därför om till EN (starkt hotad; Gärdenfors 2010). I *Blekinges Flora* (Fröberg 2006) redovisas fyra lokaler, alla vid östkusten. År 2009 påträffades en ny växtplats, och i samband med floraväktarbesök på tre äldre lokaler 2010 hittades fem nya växtplatser. Samtidigt meddelade Tomas Burén att han börjat hitta nya lokaler på strandängar i sydöstra Småland. Detta väckte misstanken att sumpmaskrosen kunde vara förbisedd och därför bestämde vi oss för att under ett par år systematiskt eftersöka arten i lämpliga biotoper.

Beskrivning

Sumpmaskros är relativt lätt att känna

igen på sina små blomkorgar (2–2,5 cm breda), de löst tilltryckta yttre holkfjäl- len och de symmetriskt flikiga bladen med rakt utstående triangulära flikar (Fig. 1a). Stjälken är hårig närmast holken, och de mogna frukterna är rödbruna (Fig. 1b) vilket är ovanligt bland strandmaskrosorna. Det sistnämnda gjorde att arten ursprungligen fördes till sandmaskrosorna *Taraxacum* sect. *Erythroserma* (Rydberg 2010).

Utbredning och ekologi

Sumpmaskros har en mycket begränsad världsutbredning som endast omfattar sydöstra Sverige och Estland. I Sverige är arten känd från Blekinge, Smålands östkust, Öland och Gotland. Förekomsten i Blekinge har inte varit känd särskilt länge. Det första fyndet gjordes så sent som 1990 av Jonny Svensson, vid Bocken, Bredavik, nordost om Brömsebro (Fröberg 2006). Arten växer dels i kalkrika miljöer med våtar, fuktängar och kärr (på Öland och Gotland) och dels i havsstrandängar (i hela utbredningsområdet). Den uppträder ofta i grupper om några få plantor, och är starkt hävdberoende (Rydberg 2010).

Fig. 1a. Sumpmaskros i full blom. De symmetriskt flikiga bladen med rakt utstående bladflikar är ett bra kännetecken. Rörsäng, Kristianopel, 2012-05-17. **b.** Densamma i frukt; notera frukternas färg. Klakebäck, Torhamn, 2012-05-27. Foton Å. Widgren.

De främsta hoten mot arten anses vara igenväxning på grund av upphörd beteshävd, samt kvävebelastning på utsatta växtplatser (Rydberg 2010). Jag anser att även erosion av havsstrandängar till följd av ökad stormaktivitet och stigande havsnivå är ett stort hot.

Inventeringen i Blekinge 2011–12

Under 2011 och 2012 eftersöktes sumpmaskros systematiskt på havsstrandängar längs hela Blekingekusten. Inventerare var Bengt Nilsson, Gunnar Olsson, Kjell Petersson och jag själv. Sammanlagt hittades 51 nya lokaler. Att avgränsa lokaler var inte alltid så lätt. Sumpmaskrosen växer som tidigare nämnts ofta i mindre grupper och en stor havsstrandäng kan innehålla många sådana grupper, eller ensamma plantor. Vi hade som grundprincip att räkna närbelägna grupper/plantor som samma lokal, medan grupper/plantor

som växte 100 m från varandra (eller mer) avgränsades som olika lokaler. På 31 av växtplatserna beräknades antalet plantor till minst 20. Den rikaste förekomsten hyste 200 plantor. Det antal som hittills beräknats på lokalerna är med all säkerhet underskattat. När arten blommar är den lättfunnen, men utan blommor är den mycket svår att hitta. Blomningstiden är kort, normalt ett par veckor från början/mitten av maj till omkring den 1 juni. Att pricka in en dag när alla plantor blommar på en lokal är nästan omöjligt, och är vädret mulet och blomkorgarna sammandragna är det mycket svårt att se dem. Därför har vi säkert missat en del plantor.

I Blekinge växer sumpmaskrosen inte alls sumpigt utan främst i havsstrandängarnas övre delar, i den zon där fuktängen övergår i friskäng (Fig. 2). Ibland hittar man den på upphöjningar ute i strandängen. Arten tycks föredra

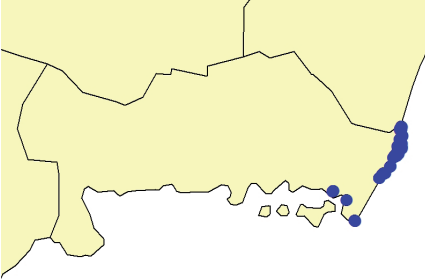

Fig. 2. Havsstrandäng med sumpmaskros, Ramshult, Kristianopel, 2012-05-17.
Foto Å. Widgren.

havsstrandängar i skyddade lägen. På exponerade stränder, där risken för vågerosion är stor, saknas den nästan helt. Den trivs inte heller i strandängar som är starkt påverkade av tånggödsling. Vanliga följeslagare är ormtunga *Ophioglossum vulgatum*, hirsstarr *Carex panicea*, klöverärt *Tetragonolobus maritimus* och östersjömaskros *Taraxacum balticum*. Nästan alla kända lokaler ligger vid östkusten. Endast tre lokaler har hittats i den egentliga skärgården väster om Torhamns udde (Fig. 3). De rikaste förekomsterna finns, inte helt oväntat, kring Kristianopel och på sträckan norr därom till gränsen mot Småland. I detta område är arten ganska vanlig och betydligt lättare att finna än den i övrigt allmänna östersjö-

maskrosen. Samtidigt som vi letat efter sumpmaskros har vi även eftersökt en annan strandväxande rödlistad maskrosart med få kända lokaler i Blekinge, nämligen liten kärmaskros *T. litorale*. Resultatet av denna inventering kommer att presenteras i ett kommande nummer av *Blekingebläddran*.

61 lokaler är nu kända för sumpmaskros i Blekinge, med ett beräknat antal exemplar på minst 1 564. Ännu återstår en del potentiella lokaler att inventera, främst på några delsträckor vid östkusten som inte hanns med under 2011 och 2012. Några av de obesökta strandängarna finns på öar vilket försvårar inventeringen, men vår ambition är att bli klara med projektet 2013. Det är inte osannolikt att vi efter ytterligare

Fig. 3. Fynd av sumpmaskros i Blekinge. Uttag ur Artportalen, 2013-04-04.

ett års eftersökningar har nått upp till 80-100 lokaler, med en totalpopulation på minst 2 000 plantor.

En slutsats som vi kan dra efter två års riktad inventering är att sumpmaskrosen har varit mycket förbisedd i Blekinge. Allt tyder på att det är likadant vid Smålandskusten, där Tomas Burén nu funnit den på många lokaler i Kalmar och Torsås kommuner (Burén 2012). Det är ingenting som indikerar att arten skulle ha minskat nämnvärt under senare år, eller riskerar att minska under den kommande 10-årsperioden; de flesta växtplatserna i Blekinge är

fortfarande välhävdade. Den nuvarande rödlistningen som EN (starkt hotad) är tveklöst felaktig. Att arten skulle kunna klassas om till LC (livskraftig) 2015 är föga troligt med tanke på den begränsade totalutbredningen, utan det sannolika valet bör stå mellan VU (sårbar) och NT (nära hotad).

Citerad litteratur

- Burén, T. 2012. Strandmaskrosor i sydöstra Småland. *Parnassia* 25: 51.
- Fröberg, L. 2006. *Blekinges Flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Gärdenfors, U. (red.) 2010. *Rödlistade arter i Sverige 2010*. SLU, Uppsala.
- Rydberg, H. 2006. *Artfaktablad: Taraxacum intercedens – sumpmaskros*. ArtDatabanken, SLU. <http://www.artfakta.se/Artfaktablad/Taraxacum_Intercedens_1946.pdf>

Åke Widgren, adress se pärmens insida.

Floraväktarexkursion till Öland

Lars Fröberg

Deltagare: Lars Fröberg, Bengt Nilsson, Kjell Petersson, Thomas Vestman, Elma von Wachenfeldt, Torgny von Wachenfeldt, Åke Widgren och Johan Wolgast.

Den 8–10 juni 2012 arrangerades en exkursion till Öland för floraväktare inom länet, vilken bekostades av föreningen. Vi mötte upp i Karlskrona på fredags-eftermiddagen för gemensam transport till Solberga gård utanför Köpingsvik, där vi hade vår förläggning. På vägen upp stannade vi till söder om Kalmar för kostlig förplägnad à la Fyrkantens sortiment.

9 juni

På lördagsmorgonen fann vi att vi inte kunde få frukost på vandrarhemmet, men hittade istället ett frukostställe i Köpingsvik. Första stoppet därefter blev Vickleby där ett bestånd av ung klotullört *Filago vulgaris* kunde beskådas. Därefter åkte vi söderut till Möckleby och på tvärvägen över alvaret såg vi sorgört *Hesperis tristis* vid Tingstenen där mittmuren skär vägen. Vid ett tidigare stopp öster om mittmuren hittades äkta vätfibbla *Pilosella cymosa* var. *gottlandica* (Fig. 1). Därefter fortsatte vi söderut på den västra vägen mot Grönhögen och stannade till vid ett förvildat bestånd av trädgårdsiris *Iris germanica*. Vi körde österut från Grönhögen till Eketorp, där det fanns ett bestånd av östkustarv

Cerastium subtetrandrum strax söder om borgen. Den var överblommad men fullt identifierbar. Efter detta stopp fortsatte vi norrut på den östra vägen och stannade vid Segerstads kyrka för att titta på murgrönssnyltrot *Orobancha hederæe*. Därefter blev det lunch vid Triberga.

Efter lunch fortsatte vi norrut och körde först in på Södra Bårby–Albyvägen och utgick från järnåldersröset vid Bårby Horva på norra sidan av vägen, där Bengt inventerat. Salepsrot *Anacamptis pyramidalis* satt med enstaka exemplar här och var och även fjällnejlika *Viscaria alpina* syntes fast den var överblommad. Vi gick västerut mot ett fuktområde som kallas Amossen, där det fanns gotlandssvalting *Alisma lanceolatum*, dvärgbläddra *Utricularia minor* och vattenbläddra *U. vulgaris* coll. Dessutom fann vi en stor variation hos möjorna i vattnet från vanlig

Fig. 1. Äkta vätfibbla. Foto K. Petersson.

Fig. 2. Studier av backstarr *Carex ericetorum* vid Gillberga raukar. Foto K. Petersson.

vattenmöja *Ranunculus aquatilis* ssp. *aquatilis* till en småblommig typ som påminde om hårmöja *R. confervoides*. Åke kunde även leta upp den sällsynta kransalgen uddrufse *Tolypella intricata*, som i Sverige endast är känd från denna lokal, samt en lokal på Gotland. Vi fortsatte en bit norrut och fann bl.a. rikligt med ölandsmåra *Galium oelandicum*, och på en håll fanns den lilla sutten, dvs. dvärgkämpar *Plantago tenuiflora*. På återvägen demonstrerades några karstsprickor med betande snäckor av Lars.

Vi fortsatte till Stenåsabadet på östkusten där en naturbetesmark hyste rysstarr *Carex praecox*, grönkulla *Coeloglossum viride* och johannesnycklar *Orchis militaris*. Vi stannade även till vid en åker i Långlöt med sminkrot *Buglossoides arvensis*, pukvete *Melampyrum arvense* och luddvicker *Vicia villosa*. Dagens tur avslutades med varglav *Letharia vulpina* som växer på en väderkvarn vid sin klassiska lokal vid Ismantorp, den sydligaste förekomsten för arten i Sverige.

10 juni

På söndagen intog vi frukost på vandrarhemmet, tillsammans med de inboende hönorna. Därefter for vi norrut till Gillberga raukar, norr om Sandvik och besökte Åkes inventeringsruta, där vi fick se kransborre *Marrubium vulgare* vid en klippbas som vätter mot havet. Där fanns även taggkörvel *Anthriscus caucalis*, backstarr *Carex ericetorum* (Fig. 2), trubbstarr *C. obtusata*, knölgröe *Poa bulbosa* och klöverärt *Tetragonolobus maritimus* nära stranden och flocksvalling *Baldellia ranunculoides* på platån. Efter det åt vi lunch på en fiskrestaurant i Sandvik.

På eftermiddagen körde vi söderut till ett ogräsåker-reservat i Karum. Vid vägkanten såg vi jordkastanj *Bunium bulbocastanum* och i trädesåkrarna fanns klätt *Agrostemma githago*, åkerkulla *Anthemis arvensis*, paddfot *Asperugo procumbens*, råglösta *Bromus secalinus* och åkermadd *Sherardia arvensis*. Vi letade dock förgäves efter sommarklynne *Valerianella dentata*. Därefter skildes våra vägar och vi påbörjade hemresan.

Fyndrapporter

Fynd av Bengt Nilsson

Kärlväxter

- Anemonella thalictroides* sippsruta. Öljuhult sn, Bälganet (RN: 6251604 1452139), 11 april 2012; medobs. G. Olsson.
- Barbarea stricta* strandgyllen. Kristianopel sn, S om Brömsehus (RN: 6242952 1515301), 17 maj 2012.
- Carex vaginata* slidstarr. Kyrkhult sn, 300 m N om Möllesjön (RN: 6252505 1417292), 3 juni 2012; medobs. Å. Svensson & C. Wigermo.
- Centaurea stoebe* sandklint. Sölvesborg sn, 500 m Ö om Grönadal (RN: 6215824 1422830), 24 september 2012.
- Cucumis dipsaceus* igelkottsgurka (Fig. 1a). Rödeby sn, Bubbetorps avfallsanläggning (RN: 6235086 1487457), 18 oktober 2012.
- Cucumis myriocarpus* krusbärsgurka (Fig. 1b). Rödeby sn, Bubbetorps avfallsanläggning (RN: 6235086 1487457), 18 oktober 2012.
- Dianthus cruentus* blodnejlika. Ronneby sn, Gammelstorp (RN: 6243882 1470009), 26 september 2012; medobs. G. Olsson & B. Ignell.
- Iris sanguinea* violiris. Kyrkhult sn, Ö om Mörbohult (RN: 6249243 1425933), 14 juni 2012 (det. T. Tyler).
- Poa bulbosa* knölgroë. Mjällby sn, Hällevikslägrat (RN: 6209919 1432091), 17 maj 2012.
- Salvia nemorosa* stäppsalia. Sölvesborg sn, Sölvdeponin (RN: 6215905 1427030), 22 september 2011 (det. L. Fröberg).
- Scilla x allenii* (*S. bifolia* x *forbesii*) hybridvårstjärna. Backaryd sn, N om kyrkan (RN: 6446630 1459832) 11 april 2012; medobs. G. Olsson (det. T. Karlsson).
- Sinapis alba* vitsenap. Asarum sn, Törnåkra (RN: 6234346 1436481) 20 juni 2012; medobs. G. Olsson.
- Thesium alpinum* spindelört. Backaryd sn, Skallavrak (RN: 6256042 1461981), 16 augusti 2012; medobs. G. Olsson.
- Thymus pulegioides* stortimjan. Sölvesborg sn, 500 m Ö om Grönadal (RN: 6215380 1422818), 24 september 2012.
- Tilia platyphyllos* bohuslind. Elleholm sn, 1,4 km NNV om kyrkan (RN: 6227918 1433883), 3 juni 2012; medobs. Å. Svensson & C. Wigermo.

Kransalger

- Chara vulgaris* busksträfsse. Mjällby sn, Lörby grustag, grävt vattenhål (RN: 6217817 1432369), 21 maj 2012 (det. Å. Widgren). Första fyndet i Blekinge sedan 1800-talet.

Fig. 1a. Igelkottsgurka. b. Krusbärsgurka. Foton B. Nilsson.

Fynd av Åke Widgren

Kärlväxter

Acorus calamus kalmus. Ronneby sn, Ronnebyån, N om Karlsnäsgården (RN: 6243230 1467225) åkant, 15 september 2012; medobs. B. Nilsson, J. Svensson, B. Ignell.

Aethusa cynapium var. *agrestis* liten vildpersilja. Gammalstorp sn, Jockarp (RN: 6218290 1425420) åker, 30 september 2012, minst 100 ex; medobs. B. Nilsson (det. L. Fröberg).

Butomus umbellatus blomvass. Kyrkhult sn, Rövarehölen, Mörrumsån, Käringahejans NR (RN: 6247328 1431278) åkant vid slättermad, litet bestånd, 26 september 2012; 400 m SO om Hemsjö nedre kraftverk (RN: 6244300 1432690) kärrkant vid ån, 4 juli 2012; 850 m N Hemsjö gård (RN: 6246090 1431720) åkant, 4 juli 2012.

Carex pseudocyperus slokstarr. Ronneby sn, Tresjöns N-sida, nedanför Tresjöberget (RN: 6232590 1469280) alkärr, mer än 10 ex; Tresjöns Ö-sida, nedanför Klevaberget (RN: 6232480 1469440) alkärr; båda 25 juli 2012, mer än 10 ex, medobs. J. Hemberg.

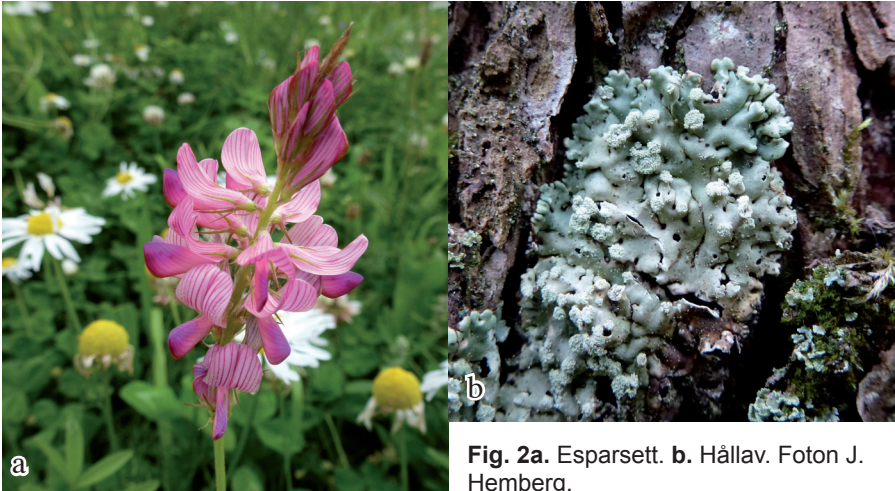
Centaurium erythraea var. *erythraea* flockarun. Ramdala sn, Ljungskär (RN: 6223220 1492660) hållmarkstorräng/klippshed på liten urbergsö, 2 september 2012, tätt samlade inom några m².

Deschampsia setacea sjötåtel. Eringsboda sn, Hjortsjön, NV-sidan (RN: 6250850 1468390) sjöstrand/strandkärr, 11 augusti 2012, minst 6 plantor (troligen fler).

Epilobium lamyi grådunört. Ramdala sn, Säby, Silvertärnans förskola (RN: 6226530 1497130) åkerkant, 18 augusti 2012, rikligt.

Eryngium planum rysk martorn. Mjällby sn, Istaby, 300 m VNV om Kolera-kyrkogård (RN: 6210649 1427812) vägslänt, 15 augusti 2012; medobs. B. Nilsson.

- Iris germanica* trädgårdsiris. Hjortsberga sn, Tolseboda (RN: 6244300 1472190) vägslänt, 19 juni 2012, enstaka blommande ex (det. T. Tyler).
- Lemna trisulca* korsandmat. Förkärla sn, Tromtö, SV om Skärsvik (RN: 6226010 1478890) brackvattenvik, 9 juli 2012, i stranddrift.
- Lycopodiella inundata* strandlumner. Förkärla sn, Treklasens naturreservat, damm 800 m NO därom (RN: 6232180 1479590) S-sidan av grustäktsdamm, 28 juni 2012, inom ca 2 m².
- Myosoton aquaticum* sprödarv. Ringamåla sn, Rövarehölen, Mörrumsån, Käringshejans NR (RN: 6247307 1431296) slättermad, i kanten mot ån, 26 september 2012, minst 20 ex.
- Pilularia globulifera* klotgräs. Jämshög sn, Nytebodaviken, 420 m S Snappetorp (RN: 6243890 1412875) stenig sandstrand vid oligotrof sjö, litet bestånd inom ett par dm²; 650 m S om Snappetorp (RN: 6243670 1412880) stenig sandstrand vid oligotrof sjö, litet bestånd inom någon dm²; båda 29 augusti 2012, medobs. I. Björegren, L. Möller.
- Plantago arenaria* sandkämpar. Ramdala sn, Möcklö, NO om vägshål mot Östra Möcklö (RN: 6224970 1497390) åkerkant, 18 augusti 2012.
- Polygonum aviculare* subsp. *excelsius* stolt trampört. Torhamn sn, Långörens V-sida, ca 300 m S om byn (RN: 6214490 1500900) friskäng/havsstrandäng ca 10 m från stranden, delvis trampad stig, 23 augusti 2012, medobs. S. Willman (conf. L. Fröberg). Ursprungligen funnen av B. Berglund.
- Potamogeton crispus* krusnate. Jämshög sn, Nytebodaviken, Immeln, vid Snappetorp (RN: 6244330 1412890) oligotrof vik, påverkad av kalkning, stort bestånd nära stranden; NV om Gäddekärr (RN: 6242730 1412660) oligotrof vik, påverkad av kalkning, i stranddrift; båda 29 augusti 2012, medobs. I. Björegren, L. Möller.
- Ranunculus lingua* sjöranunkel. Ringamåla sn, Mörrumsån, 100 m NV om Tjuvahällen (RN: 6242260 1433910) minst 20 ex; 900 m SO om Knaggelid (RN: 6242710 1433810) minst 10 ex; 850 m N om Hemsjö gård (RN: 6246090 1431720); alla kärrkant vid ån, 4 juli 2012.
- Ranunculus polyanthemus* backsmörblomma. Torhamn sn, Gullholma, 130 m V om Gullholmaviken (RN: 6227860 1508990) torräng, ca 10 ex, 27 maj 2012.
- Sagittaria sagittifolia* pilblad. Ringamåla sn, Rövarehölen, Mörrumsån, Käringshejans NR (RN: 6247307 1431296) åkant vid slättermad, inom 20 m²; Kyrkhult sn, Käringshejans rastplats vid Mörrumsån, Käringshejans NR (RN: 6248740 1430890) åkant, stor planta; Mörrumsåns V-sida, 400 m S bron i Hovmansbygd (RN: 6249350 1430690) åkant; alla 26 september 2012.

Fig. 2a. Esparsett. **b.** Hållav. Foton J. Hemberg.

Fynd av Joakim Hemberg

Kärlväxter

Asplenium ruta-muraria murruta. Karlskrona k:n, Lyckå slottsruin, enstaka ex i murfogar, 10 augusti 2012.

Lathyrus palustris kärrvial. Karlskrona k:n, Bråstorp, Maderna vid Nätrabyån (RN: 6239120 1442183) mindre bestånd i åbrink/åkerkant, 8 juli 2012.

Onobrychis viciifolia esparsett (Fig. 2a). Ronneby k:n, Vambåsa, 650 m V gården (RN: 6228970 1477350) ett tjugotal blommande ex, 13 augusti 2012.

Vicia villosa ssp. *villosa* äkta luddvicker. Karlshamns k:n, Ire, parkeringsplatsen vid stora vägen (RN: 6246665 1442183) en stor planta, 13 juni 2012.

Lavar

Caloplaca luteoalba almorangelav. Karlskrona k:n, Steneryds lövängar (RN: 6221768 1501517) ett fåtal små bålar på gammal alm, 15 maj 2012.

Enterographa hutchinsiae klippzonlav. Ronneby k:n, Edestad, 600 m V om Lugnedal (RN: 6233580 1471860) ca 4 dm² på bergvägg (granit) under överhäng, 15 juni 2012.

Menegazzia terebrata hållav (Fig. 2b). Karlskrona k:n, Lillån, Alnaryd (RN: 6247390 1477980) på 5 klubbalar, 7 juni 2012. Femte kända lokalen i Blekinge, andra lokalen i Karlskrona kommun

Microcalicium ahlneri kortskaftad ärgspik. Ronneby k:n, Tallets naturreservat (RN: 6244102 1473800) rikligt på talltorraka, 7 september 2012. Ny för Blekinge (nordlig).

Årets växt

Inventera blåklint och andra ovanliga åkerogräs 2013!

Svenska Botaniska Föreningen har utsett blåklint *Cyanus segetum* till årets växt 2013. Blåklint är ett av våra mest kända och älskade åkerogräs. Arten har utan tvekan minskat, men är troligen ännu inte aktuell för rödlistan. Under landskapsflorainventeringen i Blekinge hittades den i hälften av alla inventeringsrutor, men med störst utbredning i kustbygden. Den har sannolikt blivit ovanligare under senare år. Arten odlas även som prydnadsväxt i trädgårdar och förvildas lätt på ruderatmarker. Den odlade formen brukar vara mörkare blå, rosa eller vitblommig. Notera gärna antalet plantor och om de blåklintar du hittar är av den vilda eller den odlade formen.

Inom *Floraväktarna* har vi utsett sydspärgel *Spergula arvensis* ssp. *arvensis* till nationellt prioriterad växt under 2013. I Blekinge tjuvstartade vi med en inventering redan 2012, och resultatet presenteras i detta nummer, men vi kommer att fortsätta att söka efter nya lokaler även under 2013.

Nästa revidering av rödlistan kommer att ske 2015. Det är värdefullt att redan i år få in uppgifter om alla ovanliga åkerogräs, och inte bara om de som idag är rödlistade. Ett exempel på en art som kan komma att bli rödlistad är hampdån *Galeopsis speciosa*. För bara ett par årtionden sedan var den vanlig i åkrar och trädgårdsland, men hur står det till idag? Det är många som anser att arten minskat kraftigt under senare år. För att ArtDatabanken skall kunna göra en korrekt bedömning är det viktigt att alla fynd noteras.

Rapportera era fynd av blåklint, hampdån och andra åkerogräs i Artportalen. För er som inte har tillgång till Internet går det också bra att meddela fynden till mig så rapporterar jag in dem.

Åke Widgren, floraväktarsamordnare i Blekinge, tel 010-22 40 216.
E-post: cotula@gmail.com

Författarinstruktioner

Detta är föreningens medlemshäfte och skickas ut 1 gång per år, under våren. Vi presenterar intressanta fynd och ger rapporter från floraväkteriet. Dessutom ges referat från föreningens aktiviteter, kommande programpunkter och andra botaniska aktiviteter med anknytning till föreningen. Vi publicerar även specialinventeringar, samt diverse systematiska utredningar som har anknytning till landskapet.

Bidrag kan skickas till föreningens redaktör, Lars Fröberg (lars.froberg@biol.lu.se). När ni skickar in era bidrag måste bilder och tabeller bifogas separat från textdokumentet.

Innehåll

3	Förord
4	Fyra Blekingesvampar - vackra men dödligt giftiga
8	Pärلمusseron ny för Blekinge
9	Sydspärgel i Blekinge
12	Sumpmaskros i Blekinge
16	Floraväktarexkursion till Öland
18	Fyndrapporter
22	Årets växt